

Vůle

Horečka stoupala.

Holčička měla rudé tváře a zpocené čelo, oči se jí leskly.
Přijde o ni?

Šaman položil dítěti na hrud' amulety a byliny. Na kousky papíru napsal verše, které měla Bibí Sitára ponořit do vody. Než se jí napije, nesmí se pokoušet rozluštit, co je na nich napsáno, neúčinkovaly by. Zbytečná informace. Bibí Sitára neuměla číst.

Samotné těhotenství bylo náročné, cítila, jak z ní vyprchává životní síla. Už tehdy ji šaman navštívil a ona chtěla vědět, jestli je dítě zdravé a bude žít. Nabádal ji k trpělivosti. Když bude pít požehnanou vodu, všechno dopadne dobře.

Připravil ji na to, že čeká holčičku. Bude pýchou své matky a měli by ji pojmenovat Džamíla – „krásná“.

Jeho slova se vyplnila. Dítě se narodilo zdravé a bylo opravdu krásné, mělo hluboké šedohnědé oči, světlou pleť a srdcovitý obličej. Až do chvíle, než přišla horečka, hrály si s Džamílou její starší sestry jako s panenkou – oblékaly ji, nosily, houpaly a hýčkaly. Balily ji do pruhů prostěradla a křížem převazovaly vyšívanými stuhami tak, že se skoro nemohla pohnout.

Ted' sestry obezřetně nakukovaly dovnitř.

Současně s pocitem, že děťátko ztrácí, se Bibí Sitáře vrátil strach z období těhotenství.

Privolala ještě dalšího svatého muže, tentokrát místního mullu. Posadil se k nemocnému kojenci a až do setmění předčítal verše z Koránu. Stejně jako šaman dostal štědré zaplacení.

Po mullově návštěvě matka u dcery zůstala. Když otěhotněla, sdělil jí šaman ještě něco. Dívka prý bude něčím výjimečná. Tu myšlenku Bibí Sitára vytěsnila, protože nechtěla žádné pozoruhodné dítě. Naopak, chtěla úplně obyčejnou dceru.

Po týdnu horečka opadla. Matka děkovala Bohu. Vše bylo tak, jak přikázal. *Alhamdulilláh*. Chvála Bohu.

Po čase na nemoc úplně zapomněli.

Sestry pokračovaly ve svých hrách. Džamíla dostávala šatičky a řetízky, nechali jí propíchnout uši. Možná proto, že se o ni tak dobře starali a nikdy jí nic nechybělo, vůbec nepostřehli, že se vlastně nezvedá. Zůstávala ležet a plazila se po koberci nebo seděla podepřená polštáři. Když něco chtěla, posouvala se po podlaze pomocí rukou nebo se vlnila jako had.

Jednou ji matka přebalovala a všimla si, že děvčátko má jednu nohu slabší než druhou. To se určitě srovná, pomyslela si. Za nějaký čas připadla matce noha i trochu kratší.

Zvedla ji a noha bezvládně spadla.

Znovu povolala šamana. Další modlitby, amulety a lísťečky. Ale marně. Noha se nevyvíjela stejně jako ta druhá.

Matka byla stále přesvědčená, že Alláh má nějaký záměr.

Nikdo netušil, že dívčin nervový systém napadl virus. Zaútočil na mozkový kmen a poškodil míchu. Infekce nejprve nohu oslabil, pak způsobila její ochrnutí. Nemoc měla název – dětská obrna.

Džamíla se narodila v roce 1976. Takřka v celé Evropě byla dětská obrna vymýcená, ale v Afghánistánu virus stále řádil. V nuzných podmínkách se nemoci dařilo, přenášela se špinavou vodou, výkaly a kapénkami.

Dětskou obrnu není možné vyléčit, existuje na ni pouze vakcína, ale tu Džamíliným rodičům nikdo nenabídl. Nikdy

ani nenavštívili doktora – tak matka označovala vystudovaného lékaře – na rozdíl od *malanga*, šamana, který léčil příkládáním rukou a verši z Koránu. Tradice předávané z šamana na šamana nikdo nepovažoval za něco, co by bylo v rozporu s muslimským učením, malanga přece jeho schopnostmi léčit obdařil Alláh.

I po matčině objevu na přebalovacím pultu pokračovaly sestry a sestřenice v hrách se svou krásnou a poddajnou panenkou. V domácnosti se to hemžilo dětmi. Otec a jeho bratři se svými rodinami sdíleli několik domů spojených velkým dvorem. Matka reagovala na sebemenší dívčino zakňourání, takže dcera nikdy nic nepotřebovala ani si nestihla cokoli přát. Džamíle byly dva roky, tři, čtyři, pět, a stále nevstávala. Za ostatními dětmi se plazila rychlostí blesku, ale když vyběhly na ulici, zůstávala sedět na sluncem vyhrátém parapetu. Snažila se svou křivou nohu schovat. Široké kalhoty pod šatičkami zakrývajícími nohy vsedě měla na kolenou prošoupané a děravé. Kolena se stala jejími chodidly.

„Měli byste ji nechat vyšetřit u doktora,“ poradila matce jedna teta. Možná by nějaká léčba existovala. „Bude ti na obtíž. Takováhle se nikdy nevdá.“ Nikoho nezajímalo, že to Džamíla slyší. Předpokládalo se, že zaostalé tělo znamená i zaostalou mysl.

„*Langáka* nikdo nechce!“ vzdychaly tety. *Langák*, mrzák, ano, přesně to byla, jak tam seděla na polštáři s nemohoucima nohama. Otec a matka se domnívali, že je to určitě trest za něco, co rodina provedla, odplata za hříchy předků. V tomhle životě se nic neděje náhodou, vše se vrací, třebaže muka postihnou příbuzné i několik generací poté, co k provinění došlo. Bůh tak trestal spravedlivě, byť svévolně.

Existovalo však něco, na co byl krátký i samotný Bůh – černá magie. Někdo mohl Džamílu uhranout, někdo, kdo chtěl rodině ublížit. Takové zlo dokázal napravit jen šaman. Lékař se naší dcery v žádném případě nedotkne, rozhodl otec.

Kromě broukavě odříkávaných modliteb a trochy vody ze svatého pramene v Mekce se tedy dívčině noze žádné léčby nedostalo.

Když bylo Džamíle pět, jejímu staršímu bratrovi se narodila dcera. Jednoho dne Džamíla svoji neteř pozorovala. Sledovala, jak roční holčička natáhla ruce k okraji stolu, zvedla se – a stála. Džamíla později potají zkoušela totéž. Chytala se stolu, napínala svaly na rukou, pevně se držela a vytahovala se vzhůru.

Jednoho dne položila ruce na hladkou desku, opřela se a vtom k tomu došlo: Vstala.

Pilně trénovala. Svaly na zdravé noze se zpevnily. Rovnováha se zlepšovala. Nakonec se dívka okraje stolu pustila.

Během další bratrovy návštěvy pozorovala, jak se roční holčička poté, co se zvedne, drží stolu a pomocí rukou se podél něj posouvá.

Jakmile se ocitla o samotě, pohyby své neteře napodobila. Najednou se ve dveřích objevila matka. Džamíla se zapotácela a spadla na zem.

„To nemusíš!“ vykřikla matka, vyděšená dceřinými neohrabanými pohyby. „Můžu ti to podat.“

Džamíla vyrůstala v rodině, kde dívky neměly nic chtít, neměly po ničem toužit. Čím pasivnější byly, tím lépe. Život je třeba žít s otevřenýma rukama, vtloukala jí matka do hlavy. Na ničem neulpívat, nikdy nic nepožadovat. Pak se ti dostane toho, co ostatní neudrželi, co si nechali proklouznout mezi prsty.

Jakmile Džamíla uviděla, jaký je svět ve výšce očí, už se odmítala plazit. Poskakovala na své silnější noze nebo kulhala. Když neteř dostala chodítko, poprosila o něj pokorně i Džamíla. Nakonec matka požádala řemeslníka, aby Džamíle také jedno vyrobil. Bylo dřevěné, z tyček připevněných k malým kolečkům a s rukojetí, prostě takové, jaké na

Západě používají senioři, jen v malém. Pro domácí použití. Do venkovního světa mrzáci nepatřili.

Každé ráno, když si bratři oblékli školní uniformy, popadli aktovky a vyrazili ven, zůstávaly sestry doma. Učení by je mohlo rozrušovat a kazit, vnuknout jim nepatřičné myšlenky, vyvolávat neklid. Jejich hodnota na sňatkovém trhu by klesla. Všechno se točilo především kolem jediného – jejich hodnoty. Jejich tržní ceny.

Tradiční, předem dohodnuté manželství představovalo transakci. V ní se přihlíželo k dívčíným kvalitám: věku, vzhledu, šikovnosti. K rodině, klanu, světským statkům. Ke cti, pověsti, postavení. Dohromady vytvářela tato hlediska cenu, o níž mohli rodiče s rodinou nápadníka vyjednávat.

Ibrahim byl stran svých dětí a toho, čeho díky nim může dosáhnout, ctižádnostivý. Pokud šlo o dcery, zajímalo ho, jaká spojení by mu jejich tržní hodnota mohla přinést. Přesně tak to rodiny a klany dělávaly po staletí.

Proto bylo důležité tuhle hodnotu ještě před vdavky maximalizovat. Některé faktory změnit nešlo – třeba rodové a klanové postavení. O to důležitější se jevílo zdokonalit ovlivnitelné přednosti. Skutečnost, že dívky zůstaly neviděné, posilovala jejich čistotu. Džamíliny sestry nesměl spatřit žádný muž. Žádný muž nesměl zaslechnout jejich hlasy. Nikdo nesměl vědět, jak se jmenují. Jestliže se jméno nějaké ženy rozkřiklo, už to jí poskvřilo pověst. Tohle Džamílin otec svým dcerám vštěpoval. Když přijímal hosty, seděly v tichosti nebo si neslyšně šeptaly v jiné části domu.

Ibrahim byl přísný muž věrný tradicím. Narodil se v Ghazní, ve městě ovládaném klany, které se nachází na náhorní plošině v jihovýchodní části země. Vyrůstal v chudobě, do školy nechodil a začínal tak, že doma na špinavé podlaze vydělával kůže. Ještě jako kluk pak před hliněným domkem své rodiny prodával to, co lidé potřebují pořád: rakve.

Vypracoval se dočista sám od nuly. I oblečení bude vždycky potřeba a po šatech a šálách rozšířil nabídku o zemědělské zboží, pak přidal kola, motorky, auta a nákladáky. Nakonec vsadil na lukrativní byznys, který se nazýval jednoduše import–export. Melouny, granátová jablka a hrozny tam, klimatizace, fény, beton a cement sem. Skupoval celé obchody, velké pozemky, na kterých podle jeho mínění mohla vyrůst nákupní centra. Chudý chlapec, který se sám nikdy nenaučil pořádně číst a psát, uměl využít dobrých časů po druhé světové válce, dobu, kdy v Afghánistánu vznikla první banka, první elektrárna, stavěly se nové mosty a lepší silnice.

Džamílini rodiče se přestěhovali z Ghazní do Kábulu, protože podle Ibrahíma představovalo tohle město budoucnost. Najal dvě indické sekretářky, aby dohlížely na peníze a na smlouvy. Král Záhír Šáh, který vládl od roku 1933, dokázal mistrně zužitkovat polohu své země mezi dvěma světovými velmocemi – obě Afghánistán budovaly a vyzbrojovaly. Na jednom konci země zahájil projekt budování silniční sítě Sovětský svaz, na druhém ho dokončily Spojené státy. Sověti stavěli moderní leteckou základnu v Bagrámu, Američané zatím slavnostně otevírali mosty a křtili přehrady. Pod horským průsmykem v Hindúkuši odstřelovali sovětští inženýři skalní masivy, aby nejvýše položený tunel na světě propojil sever s jihem.

Král měl velkolepé plány. Najal americké inženýry, aby přeměnili skalnatou poušť Hilmand v oázu. Cílem bylo vybudovat vzorové město se spoustou zelených alejí a bazénů, s kinem, tenisovými kurty a společnými školami pro chlapce a dívky, přičemž vše by poháněly turbíny z obrovských přehrad, jež měly vzniknout. Začalo to dobře. V „Malé Americe“, jak se místu přezdívalo, pěstovali farmáři díky vodě z přehrady bavlnu a pšenici. Jenže vrstva zeminy byla tenká. Pronikala do ní sůl a úroda ničila. Bez řádné péče podloží

zvětrávalo a investice přišly vniveč. Nakonec se rolníci místo obilí raději pustili do pěstování máku sloužícího k výrobě opia a oázu zatím pohltila poušť.

Z Ibrahíma se v Kábulu stal vlivný obchodník.

Džamíla ho zpovzdálí obdivovala. Věděla, že je z ní zklamáný, nemůže ji vystavovat na odiv ani na ni být hrdý. Tak to prostě bylo. Toužila po otcově uznání, ale vídala ho zřídka. Snad nejraději ze všeho sedávala za volantem jednoho z jeho aut, v nichž si směli hrát za podmínky, že budou opatrní. Na dvoře stál Mercedes, Rolls-Royce a modrý Ford. Často si hrála na to, jak řídí – dokud se ze školy nevrátili bratři. To pak musela místo řidiče opustit.

Když byli bratři venku, Džamíla jim někdy tajně nakoukala do batohů. Vytahovala knihy. Nejdrív si prohlížela obrázky, pak krásné plynulé vzory – perskou abecedu.

Knihy zavírala dřív, než ji mohl někdo odhalit. Dobře věděla, jak zní plán.

Sestry se vdají.

Bratři zdědí otcův podnik.

Ona bude bydlet s rodiči, dokud budou naživu.

Po jejich smrti za ni převezmou odpovědnost bratři. Představovala břemeno. Nikdo ji k ničemu nepotřeboval. Jak otcí rostly příjmy, opatřil do domu personál, pomocníci do domácnosti a zahradníka.

K čemu by mohla být ona?

Dlouho trénovala chůzi bez berlí. Jednu nohu posunula vpřed, druhou přitáhla, našla rovnováhu a teprve pak znovu pohnula nohou. Udělala jeden krok, pak druhý. Snažila se, aby bylo kulhání co nejméně nápadné. Jeden krok, dva kroky, tři kroky, deset!

Tělo vážilo přesně tolik, že je nohy zvládly unést.

Šla.

Naučila se chodit!